

ההסבר: ימים מועטים שקדמו לחלוטם זה נתגלגלה שיחתו של אבא על גוי מבוסס אחד המכה את אשתו. מהמסובים הצטערו על שאין האשה העלובה יכולה להפטר ע"י גט פטורין מעוכר-חייה. נתגלגלה השיחה על דיני-הגטין בישראל, ואחד רצה להוכיח, כי חז"ל, בנגוד להנוצרים המחמירים, היו מקילים על הגטין במאד. והראיה: הן די לו לאדם מישראל כשאשתו מקדיחה את תבשילו - פשוטו כמשמעו - שיגרשנה מעל פניו. ואם תנתן זכות דומה לזו גם לאשה - סיים הלה בהתפעלות - הרי זה בחינת אהבה חפשיית ממש. אבא, כמובן, לא גרס כך וטען, שהימרא, הקדיחה את תבשילו" אין לפרשה כפשוטה ונשיישראל אינן הפקר ואינן מתגרשות על ערקתא דמסאני. ואולם בהמשך הפולמוס נתערערה במקצת דעתו של אבא וניכר היה, שהיה מרוצה אילו נתישבה הפלוגתא בדרך זו: שהכתוב לא יצא מדי פשוטו ושהגטין בכל זאת לא יתפרשו כחומה פרוצה, כי אם האשה תהא גם כפותה לבעלה. ודרך מחשבתו זו נתגלמה, כנראה, בחלומו: כי הכה איש את אשתו הרי זו היא תועבה. והאשה רשאית לכפות וכו'. אלא ששמרנותו של אבא משלמת מס למסורת ופוסקת: במה הדברים אמורים? כשזו בישלה נזיד עדשים, קרי: הקדיחה את תבשילו ("נזיד" גורר אחריו ממילא באורח אסוציאטיבי את המלה "עדשים", בראשית כ"ה, ל"ד וגירסא דינקותא קובעת הוראה אחת לתבשיל ונזיד).

חלמתי ואני טחלך כדרך הסמוכה לעירי ונכנס לעירייה אחת והבריות אומרים לי, שכאן מגוריו של הוריה הנער המשמש בבית-אבא, על שפת-הנהר עומדת סוכה וא ביה נער הוא בעל-הסוכה. והדבר המזה בעיני מאד. לפתרוננו: שאלתי פעם את הנער המשרת למשלוח-ידו של אביו, והשיב לי בקצת בושה: "אבא שלי סוחר-קמח הוא". לימים שמעתי מבני-עירו שאביו הוא שואב-מים. נתבייש, כנראה, הנער להודות בזה. כי בזויה המלאכה הזו בעיניישראל בגולה. ודומה, שנודע לנער כי נתגלתה לי האמת על מלאכת אביו והתבייש מאד על שנתכדה. חלמתי עליו. בחלומי נצטרפו שתי התשובות: וואס ער-טרעגער + מעה-להענדלער = וואסער-מיהל. ורק כך יכולתי בחלומי, לפחות, להעמיד פנים של מאמין לדבריה הנער ולדברי-היהודים בני-עירתי גם יחד מבלי שיהיו סותרים זה את זה.

חלמתי: על הגוזזתה הסמוכה לביתנו יושב בכורסא מפוארה איש שלא מזרע-היהודים וכפיו סכהיקים שלשה טורי-שנים. ההסבר: אותו לילה ליל התקדש חג-הפסח היה. לפנות ערב שוחחתי בטילולי עם ידידי על החסידות והמתנגדות ובתוך כך גם על החרם הגדול שהגרא"א הכריז בשעתו על כת-החסידים שאין להתחתן עמהם כאילו דינם כבני עכו"ם, יינם נסך ופתם פת-כותים. בקשתי להגיד לאיש-שיחי הלצה אחת שסופה המימרא השנונה: "אזוי ווי א גוטער ברודער (-ידיד) איז קיין ברודער (-אח) נישט אזוי איז א גוטער יוד (-רבם של חסידים) קיין יוד נישט". כי בינתים הפלגנו לענין אחר ותוך כדי כך שחחתי כמו כן לספר, כי הרבי כבלו, שיחדנו עליו את הדבור באריכות, נוהג, לדברי חסידיו, להשתמש בשלשה מיני שנים תותבות, שלא לערבב בשר וחלב. - בלילה עם אמירת-ההגדה, כשהגעתי לפזמון "שלשה עשר מי יודע" נצנצה בי פתאום אסוציאציה: דרייצעהן (=שלשה עשר) - דרייצעהן (=שלש שנים) ומיד נזכרתי כי בשיחתי החסרתי את הפרט על שלשה סוגי-השנים. ולכן נשתרבב לחלומי הגוי (החרם של הגרא"א, א גוטער יוד איז קיין יוד נישט) ושלשה טורי שנים בפיו וד"ל.

שוחחתי פעם על אנשי-השם שבעולם לא נהאוה לבס להעקר ממקום ולעשות נסיעות, אלא היו מופרשים לדי אבות ועוסקים בחכמה. כדוגמא חזקת הוכרתי את עמנואל קאנט, שישב כל ימיו בקניגסברג עד שהחזיר את יקרת-גשמתו לעולם-האמת. תוך אנכי העירותי: גם סאפו שלנו לא עוב מעודו את קובכתו. תוך כדי דבור נכחלתי מטנתי הגסה ולשם התנצלות בזני חברי אמרתי: "חוכא ואיפולוא! הרי ידוע ומפורסם הדבר שמאז נכלטל בכמה מקומות, ולמה אמרתי שמאז אינו עוזב את קניגסברג?" ודוק: תוך כדי גמגום נשתבשתי שנית ונתחלפה אצלי קובנה בקניגסברג וגם השתמשתי שלא כדין בלשון-הווה דווקא ("אינו עוזב"). אלא שלא דבר ריק היה משגה זה ששגיחתי, כי מאפה באמנה אינו עוזב את קניגסברג, משום שכאן קבורתו. (עוד יבוא)

דעת אבא
דב שטוק

פירוים

(מפנקסי לסדרשים פסיכואנליטיים)

אין מראין לאדם בחלומו אלא מהרהורי-לבו. ההגוי בסתר ללא גמירא חוזר אלינו בחזון-הלילה לשם תיקון-הפגיומות ומלו-החסר. הגיגי-חצאין, שירדו לשפל המדרגה של שכחה - שבים ועולים עם כל הד עמוס או צל קלוש הדומה להם במשהו, והשגגות והטעיות וערבוב-היסודות, האותות והגופים עדים נאמנים הם להגוי שמבפנים, העדיג לצאת מתחום ההעלמה לאורה. כמו שכתוב בתורת זיגמונד פרויד, ועיין שם.

עם הנקי-החמה מספר לי אבא את חלום: איש מכריזני המקום הטיל כלי-זכוכית בנבה של אשתו והשכנים מבחילים את הרופא ושואלים אז פיו: הזכאית האשה לכפות את בעלה חמתאכור, שיחן לה גפ-פטורין? הרופא משיב: אם הנעל הכה את אשתו כשזו בישלה לו נזיד-עדשים-ארבא.